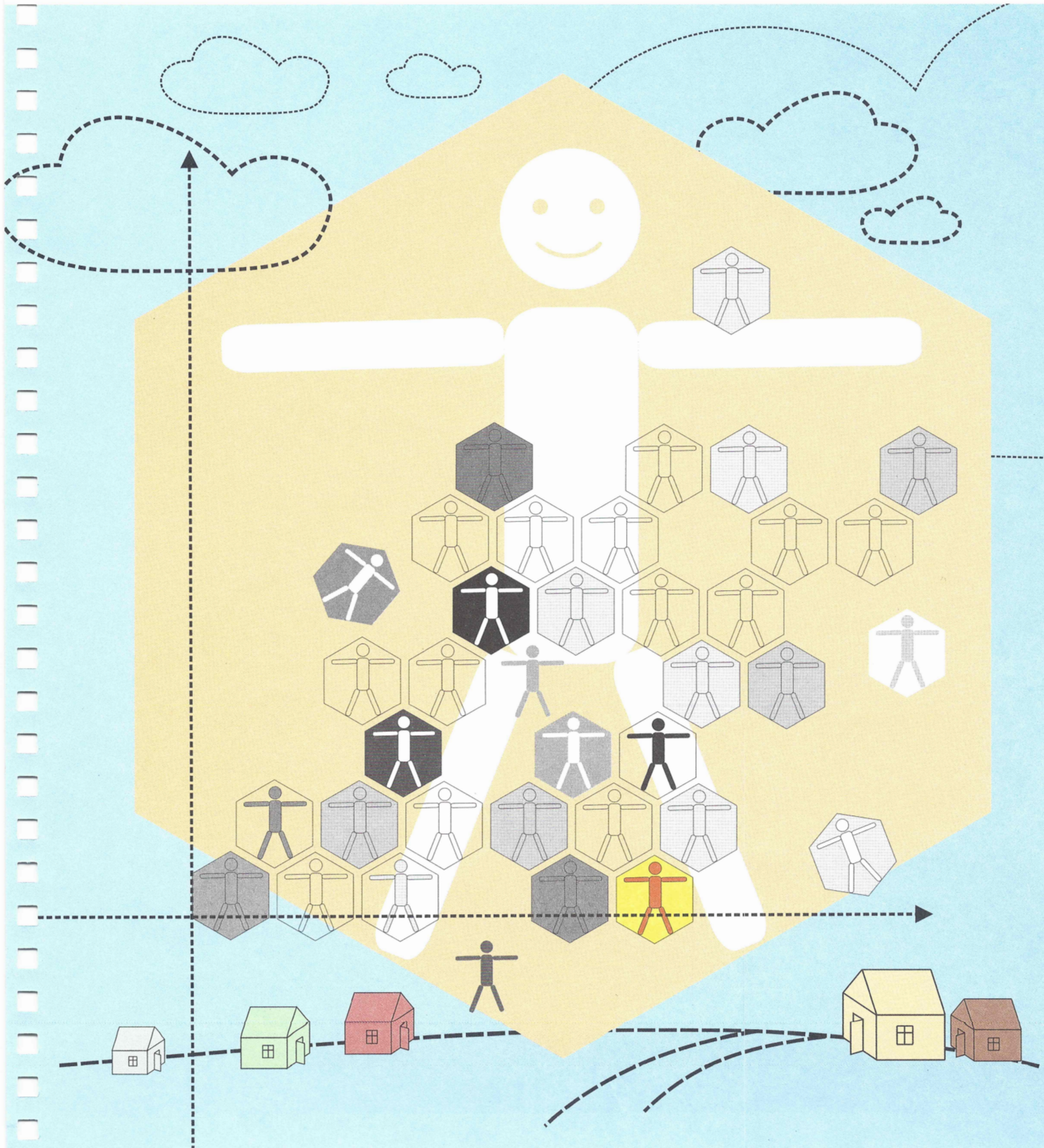

I
Es –
sabiedrība –
valsts

ES – SABIEDRĪBA – VALSTS

TĒMAS AKTUALITĀTE

Pagājuši trīspadsmit gadi, kopš Latvija ir atguvusi valstisko neatkarību. Laika gaitā no cilvēku prātiem gaist atmiņas par dzīvi padomju iekārtā. Aug jaunā paaudze, kura šo neseno pagātni iepazīst tikai no vēstures grāmatām un vecāko paaudžu atmiņām. Pēdējos gados Latvijā ir notikuši daudzi un dažādi notikumi un procesi, kas ir gan veicinājuši, gan kavējuši sabiedrības integrāciju.

Kas ir sabiedrības integrācija?

Sabiedrības integrācija nozīmē indivīdu un grupu savstarpējo saprašanos un sadarbību kopīgā valstī. Ļoti daudz ir atkarīgs no katra cilvēka, no viņa daudzajām identitātēm, no gribas veidot ap sevi vienotu, saliedētu sabiedrību. Sākot ar sevi, ar draugu loku, ģimeni, skolu un beidzot ar valsti. Tomēr pagājībā aizgājušie laiki nav izzuduši bez pēdām. Patiesībā neatkarības posms ir vēl pārāk īss, lai pilnībā atbrīvotos no totalitārā režīma un piecdesmit nebrīves gadu sekām. Mēs vēl joprojām neesam atbrīvojušies no neuzticēšanās valsts varai un bieži vien uztveram to atsvešināti. Arī cieņas trūkums pret likumu un sabiedrisko kārtību ir viena no totalitārisma sekām. Latvijā vēl lēni attīstās pilsoniskā sabiedrība. No padomju laikiem Latvija ir mantojusi vairāk nekā pusmiljonu iecelotāju un viņu pēcnācēju, daudzi no viņiem aizvadītajos gados nav iekļāvušies Latvijas kultūras un latviešu valodas vidē, neizjūt saistību ar Latvijas valsti. Šādu saišu trūkst arī daļai Latvijas pilsoņu.

Sabiedrības attīstība var tikt ievērojami kavēta, ja ir atsvešinātība starp indivīdu un valsti. Sabiedrības integrācija un pilsoniskā līdzdalība, kas veidos Latvijas sabiedrības nākotni, paredz izmaiņas iedzīvotāju attieksmē pret valsti un citam pret citu. Demokrātiska pilsoniska sabiedrība balstās uz kopīgām pamatvērtībām. Viena no šīm pamatvērtībām ir neatkarīga, demokrātiska Latvijas valsts, bet katras valsts pamatā ir pilsoņi.

Tikai demokrātiska un stabila valsts var katram Latvijā dzīvojošam cilvēkam dot iespēju veidot laika garam atbilstošu, Eiropas civilizācijas sasniegumos balstītu dzīvesveidu, kas nodrošina labklājību, izglītību, drošību un labvēlīgas attiecības starp pamatnāciju un mazākumtautībām.

No valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā”

Lai attīstītu demokrātiju, nodrošinātu likuma varu, sekmētu cilvēktiesību institūciju līdzsvarotu darbību un mazākumtautību tiesību aizsardzību, Latvijas valdībai ir jāveicina integrētas sabiedrības veidošanās. Sabiedrības integrācija ir vērsta uz indivīdu un dažādu grupu savstarpēju saprašanos un sadarbību Latvijas valsts tiesiskajā sistēmā, balstoties uz latviešu valodu kā valsts valodu, uz lojalitāti pret Latvijas valsti. Integrācijas mērķis ir veidot demokrātisku, saliedētu pilsonisku sabiedrību, kas balstās uz kopīgām pamatvērtībām. Integrācija ir stāvokļa uzlabošanās, tendence sabiedrisko procesu attīstībā no sliktāka uz labāku, daudzām nodalītām daļām kļūstot savstarpēji saistītām, ja šāda savstarpējā saistība veicina attīstību un mazina savstarpējo saišu veidošanu kavējošus vai traucējošus faktorus. Integrācija indivīda līmenī izpaužas pieaugošās cilvēktiesību un brīvību faktiskās īstenošanas iespējās, kā arī pieaugošā indivīda līdzdalībā sabiedrībā un atbildībā par to.

Sabiedrības integrācija Latvijā. – R., 1999. – 4. lpp.; Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta mājaslapa: <http://www.integracija.gov.lv>

Mēs lietojam dažādus jēdzienus un terminus, ne vienmēr apzinoties to patieso nozīmi. Vairāki jēdzieni un termini ir būtiski, runājot par sabiedrību, integrāciju, politisko nāciju, nacionālismu un citiem jautājumiem. Ir svarīgi, lai, runājot par sabiedrības jautājumiem, visi saprastu jēdzienus vienlīdz skaidri, lai nerastos pārpratumu un neskaidrības.

Intensīvās migrācijas, globalizācijas un administratīvo robežu maiņas rezultātā mūsdienās lielākajā daļā pasaules valstu, arī Latvijā, dzīvo daudz dažādu etnisko grupu piederīgo. Viņiem nereti ir grūtības gan uzturēt savu etnisko kultūru, gan arī identificēties ar nacionālo valsti. Viens no risinājumiem šajā ziņā ir multikulturālisms. Multikulturālisms nav vienkārši iecietība pret kulturālo dažādību. Multikulturālisms reizē ir gan valsts, gan indivīdu attieksme. Tā galvenais mērķis ir izveidot apstākļus, kur līdzās var pastāvēt dažādas kultūras.

Ir vairāki multikulturālisma paveidi:

- liberālais multikulturālisms ir noteiktu kopīgu universālu vērtību kopums, kuru atzīst un par kurām var vienoties visi neatkarīgi no viņu sociālās un kulturālās piederības;
- radikālais multikulturālisms principā noliedz jebkādu centrālo vērtību pastāvēšanas iespēju un uzskata, ka valstij ir jābūt tikai administratīvai struktūrai, kas ir starpniece starp etniskajām grupām.

Rokasgrāmata pasniedzējiem pilsoniskajā izglītībā. – R., 1999. – 43. lpp.

Valsts programma “Sabiedrības integrācija Latvijā” ir orientēta uz liberālā multikulturālisma ieviešanu. Indivīdam, joprojām saglabājot savu etnisko piederību, jāidentificē sevi arī ar Latvijas valsti. Juridiskā ziņā identifikācija ar Latvijas valsti ir pilsonības jautājums.

MĒRĶIS

Sekmēt tolerantu attiecību veidošanos Latvijas sabiedrībā.

UZDEVUMI

Apgūstot tēmu,

- 1) pilnveidot zināšanas par sabiedrībā notiekošo;
- 2) veidot izpratni par sabiedrības politisko integrāciju;
- 3) attīstīt izpratni par multikulturālismu;
- 4) pilnveidot prasmi lietot ar sabiedrības integrāciju saistītus jēdzienus;
- 5) attīstīt diskusiju prasmi;
- 6) veidot skolēnos pozitīvu, aktīvu, demokrātisku, tolerantu attieksmi pret sabiedrību.

NEPIECIEŠAMIE MATERIĀLI

- Kartītes ar jēdzieniem un to skaidrojumiem katrai grupai.
- Jēdziena “nacionālisms” atšķirīgi skaidrojumi.
- Valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” satura rādītājs.
- Lielas papīra lapas katrai grupai.
- Flomāsteri katrai grupai.
- Materiāli klases sadalīšanai grupās.

METODISKAIS PAŅĒMIENS

Grupu darbs (ne vairāk kā pieci cilvēki grupā).

I nodarbība

Pirms nodarbības klase tiek sadalīta grupās pa pieciem skolēniem katrā.

Ievaddaļa (2–3 min.)

Lai paskaidrotu jēdzienus “*valstiskā piederība*” un “*etniskā piederība*” un vērstu uzmanību uz to, ka šo jēdzienu neizpratne var radīt pārpratumus, piedāvājam nelielu reālas situācijas aprakstu.

Nikolajs, pūsis no Rīgas, bija aizbraucis uz ASV. Kādā tikšanās reizē ar amerikāņiem viņam kāds uzdeva jautājumu: – Kas tu esi?

Viņš atbildēja: – *Es esmu krievs.*

– *Tātad tu esi no Krievijas?*

– *Nē, es esmu no Latvijas.*

– *Tātad tev jābūt latvietim.*

– *Nē, es esmu krievs, kas dzīvo Latvijā.*

– *Es no mātes un tēva puses esmu itālis. Viņi abi ir dzimuši Romā un atbraukuši uz šejieni, kad man bija tikai divi gadi. Kopš tā laika es dzīvoju Amerikā un esmu amerikānis. Tu dzīvo Latvijā, tātad tev jābūt latvietim.*

Viņi nevarēja saprast viens otru.

1. uzdevums grupām (5 min.)

Katrai grupai tiek izdalītas kartītes ar jēdzieniem un to skaidrojumiem (1. pielikums). Grupām jāatrod katram jēdzienam atbilstošais skaidrojums.

Apkopojums (5 min.)

Kad grupas beigušas darbu, tiek salīdzināti rezultāti un skolotājs tos komentē.

2. uzdevums grupām (15 min.)

Grupām tiek uzdoti diferencēti uzdevumi:

1) dažām grupām: noskaidrot, kad nacionālisms ir pozitīva parādība;

2) citām grupām: balstoties uz vēsturiskiem piemēriem, noskaidrot, kad nacionālisms ir negatīva parādība.

Diskusija (12 min.)

(Skolēni, iespējams, kā pozitīvu piemēru vēsturē minēs nāciju veidošanos 19. gadsimtā, tautas atmodu 20. gadsimta beigās, kā negatīvus piemērus – holokaustu, deportācijas, nacistu politiku, etniskās tīrīšanas u. tml.).

Secinājums

Nacionālisms ir pozitīva parādība tikai tad, ja runa ir par nācijas veidošanu, nācijas apvienošanos vienā valstī (piemēram, Vācijas vai Itālijas apvienošanās 19. gadsimta otrajā pusē), bet kļūst par negatīvu, ja nācija sāk sevi vērtēt augstāk par citām un izvirza mērķi tām uzkundzēties (piemēram, vācu nācija 20. gadsimta 30. gados).

II nodarbība (I nodarbības turpinājums)

Lai pārvarētu nacionālisma negatīvās tendences un sekas, viena no iespējām ir sabiedrības integrācija. Darbs notiek četrās grupās.

1. uzdevums

Katram skolēnam tiek izdalīts materiāls: valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” satura rādītājs (2. pielikums).

Iepazīties ar satura rādītāju un noskaidrot, kādi, spriežot pēc satura, ir šīs programmas uzdevumi.

Skolotājs kopā ar skolēniem izdara secinājumu: sabiedrības integrācija ir vērsta uz indivīdu un dažādu grupu savstarpēju saprašanos un sadarbību Latvijas valstī. Sabiedrības integrācijai ir divi galvenie virzieni:

- 1) vienotas, uz kopīgu vērtību sistēmu balstītas pilsoniskas sabiedrības izveide;
- 2) atsvešinātības pārvarēšana starp iedzīvotājiem un valsts institūcijām.

2. uzdevums

Katra grupa saņem lielu lapu un flomāsteru.

1. grupa: uzrakstīt piecus apstākļus, kas traucē sabiedrības integrācijai.
2. grupa: uzrakstīt piecus apstākļus, kas veicina sabiedrības integrāciju.
3. grupa: uzrakstīt, kādi ir integrācijas pozitīvie iznākumi.
4. grupa: uzrakstīt, kādi ir integrācijas negatīvie iznākumi.

Grupas savstarpēji samaina lapas. Katra grupa, kas saņem jaunu lapu, ar plusiņu apzīmē to, kam piekrīt, ar mīnusiņu – kam nepiekrīt. Klāt raksta tikai jauno. Kad lapa nonāk pie grupas atpakaļ, tās pārstāvis iepazīstina pārējos ar rezultātiem.

Noslēgumā skolēnu uzrakstītā analizēšana un kopsavilkums (skolotājs): ko Latvijas sabiedrība iegūst un ko zaudē, notiekot sabiedrības integrācijai.

Kā ieguvumi varētu tikt minēti:

- veidojas sabiedrība, kurā visi cilvēki var justies brīvi un līdzdalība valsts dzīvē tiek vērtēta augstāk par etnisko piederību;
- veidojas saliedēts pilsoņu kopums ar kopīgu vērtību sistēmu.

Bažas par iespējamiem zaudējumiem, pēc skolēnu domām, varētu būt:

- asimilācijas draudi;
- bailes, ka var zust nacionālā identitāte, nacionālā kultūra.

Secinājums

Sabiedrības integrācija ir iespējama, ja nozīmīgas kļūst vērtības, kuras ir tuvas un saprotamas visiem iedzīvotājiem. Pie kopīgām, sabiedrību vienojošām vērtībām pieder demokrātiska un tiesiska valsts, pilsoņu kopuma vienotība, cilvēku drošība un labklājība, valsts valodas prasme, pārliecība par savas etniskās identitātes saglabāšanas iespējām.

Sabiedrības integrācija neapdraud etnisko identitāti, to drīzāk var apdraudēt politiķu un amatpersonu nekompetence, korupcija, sociālās un demogrāfiskās problēmas, cilvēku neticība un novēršanās no valsts. Tā tiek radīta alternatīva sabiedrības integrācijai – dezintegrēta sabiedrība. Šādas sabiedrības tendence ir pārvērsties par noslēgtu grupu sabiedrību. Tāda sabiedrība ir mazāk pilsoniska, tā ir vāji aizsargāta pret naida kurināšanu. Dezintegrētai sabiedrībai ir mazāk iespēju vērsties pret autoritārismu un totalitārisma draudiem. Draudi un nedrošība ir tās atpazīstamības pazīme.

Kopumā sabiedrības integrācija ir garš un sarežģīts process. Tas ir gan individuāls, gan valstisks process.

Kartītes

Asimilācija	Process, kas padara dažādas kultūras, etniskās vai rasu grupas vienādas, absorbē vienā sistēmā.
Integrācija	Process, kas veicina dažādu grupu apvienošanu vienā, visus kā vienlīdzīgus ietverot vienā grupā vai sabiedrībā, saglabājot identitāti.
Nacionālisms	Politisks uzskats, ka nācija jeb etnoss ir galvenā cilvēku piederības forma un ir visu interešu centrā.
Šovinisms	Citu tautu un nāciju interešu ignorēšana un apspiešana savas nācijas vai valsts interešu vārdā.
Etniskā identitāte	Piederības apziņa vēsturiskai un kulturālai grupai.
Nacionālā identitāte	Piederības apziņa valstij.
Multikulturālisms	Dažādu kultūras grupu līdzvērtīga pārstāvniecība valstī.
Valsts	Politiski organizēta cilvēku kopa ar vienotu pārvaldi noteiktā teritorijā.
Pilsonība	Likumā noteikta cilvēka piederība valstij, kas dod noteiktas tiesības un uzliek noteiktus pienākumus.
Tolerance	Citu cilvēku viedokļu, uzvedības veida pieļaušana, pat ja tie ir atšķirīgi no paša uzskatiem un uzvedības.
Segregācija	Sabiedrības grupu nošķiršana.
Stereotips	Noturīgs, pārspīlēts un neobjektīvs priekšstats par kādu cilvēku tipu, grupu, sabiedrību vai parādību.

Valsts programmas “Sabiedrības integrācija Latvijā” īsais variants

Apstiprināts Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdē 2000. gada 18. jūlijā

SATURS

Pilsoniskā līdzdalība un politiskā integrācija

Pilsoniskā līdzdalība

Nevalstiskās organizācijas (NVO)

Repatriācija, migrācija un sadarbība ar tautiešiem ārzemēs

Sabiedrības sociālā un reģionālā integrācija

Sociālā integrācija

Reģionālā integrācija

Izglītība, valoda, kultūra

Izglītība

Valoda

Kultūra

Informācija

Masu informācijas līdzekļi

Zinātniskais atbalsts